

OLIV TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISHNING ASOSIY AVFZALLIKLARI VA IMKONIYATLARI

Norqulova D.R

Bo'riyev B.B

Botirov J.B

*"Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Qarshi filiali, talabalari*

Annotatsiya: *Ushbu maqolda Oliy ta'limni raqamlashtirishning asosiy avfzalliklari hamda ta'limda yangi zamonaviy metodologiyalarni raqamlashtirish asnosida ko'rish va tadbiq etish jarayonlarini amalga oshirish. Talabalarning bilim va ko'nikmalarni rivojlantirishda yangi texnik va dasturiy ta'minotlardan unumli foydalanishlik hamda raqamlashtirilgan oliy ta'limda erishilayotgan istiqbolli natijalarni tahlil qilingan.*

Kalit so'zlar: *innovatsiya, oliy ta'lim, fan, Individual ta'lim, sifatli ta'lim, Virtual laboratoriyalar, interaktiv darsliklar, Global munosabatlar, Adaptiv ta'lim dasturlari.*

Kirish: Raqamlashtirish ta'lim va boshqaruv uchun yangi imkoniyatlar eshigini ochib, axborot almashinish va tahlil qilish, o'zaro hamkorlik va masofaviy muloqot qilishni soddalashtirdi. Raqamlashtirishning imkoniyatlari va samaradorlikni oshirish, talabalar faolligini oshirish, shaxsga qaratilgan ta'lim va yangi o'qitish usullaridan foydalanishni o'z ichiga oladi. Bundan tashqari, raqamlashtirish universitetlarni, o'quv dasturlarini, professor-o'qituvchilarni, xodimlarni va resurslarni boshqarishni osonlashtiradi.

Raqamlashtirishning asosiy afzalliklaridan biri bu talabalarning faolligini oshirish imkoniyatlaridir. Onlayn ta'lim platformalari, ijtimoiy tarmoqlar va mobil ilovalar kabi raqamli vositalardan foydalangan holda universitetlar talabalarni motivatsiya va yo'lda ushlab turadigan interaktiv hamda qiziqarli ta'lim tajribalarini yaratishi mumkin. Shuningdek, raqamlashtirish universitetlarga quydagi imkoniyatlarni beradi:

Individual ta'lim: Har bir talaba o'zining mahorati va tushunarliyiga ko'ra dasturlangan ta'lim olish imkoniga ega bo'lib, bu esa shaxsiy taraqqiyot va ta'limni o'rganishga imkon beradi.

Virtual laboratoriyalar va interaktiv darsliklar: Talabalarga amaliy bilim olish uchun virtual laboratoriyalar, interaktiv darsliklar va sinovlar orqali darsning nazariy qismiga qo'shimcha amaliyot qoshish imkonini beradi.

Global munosabatlar va hamkorlik: Talabalar boshqa mamlakatlardagi talabalar bilan aloqalar o'rnatish, fikrlar almashish va hamkorlikda ishlash imkonini beradi.

Texnologik innovatsiyalar va texnologik zamonaviylik: Raqamlashtirilgan ta'lim, yangi texnologiyalarni o'rganish, ularni ta'lim jarayonida qo'llash va talabalarni muasirlashtirish imkonini beradi.

Adaptiv ta'lim dasturlari: Talabalarning tajribalariga va bilim darajasiga ko'ra ta'limni moslashtirish va shuningdek, dasturlangan ta'lim dasturlari orqali har bir talabaning o'zlashtirilgan ta'limini ta'minlash imkonini beradi.

Talabalarning o'zlashtirish ko'rsatkichlarini oshirish, ularda zarur kompetensiyalarni shakllantirish orqali ishga joylashish ko'rsatkichlarini ko'paytirish hamda turli vositalar orqali ma'lumotlarni yetkazish va tushuntirish usullarini qo'llagan universitetlar nufuzi oshishi hamda ularda mazkur imkoniyatlar orqali qo'shimcha foyda olishi uchun shart-sharoitlar yaratilishi orqali boshqalarga nisbatan ustunlik shakllanadi.

Mazkur yo'nalishda «Elektron universitet» (E-University) tizimini joriy etgan holda ochiq, shaffof, sub'yektivlik va suiiste'molchiliklardan xoli bo'lgan ta'lim muhitini yaratish vazifasi ko'rsatilgan. Shunga asosan, universitetlarda tizimli ishlar amalga oshirilib, bir qator elektron tizimlar ishlab chiqildi va joriy etildi. Jumladan, talabalar uchun har qanday masala yuzasidan elektron murojaat qilish imkoniyati yaratildi hamda yagona darcha tamoyili asosida faoliyat yurituvchi maxsus Talabalarga xizmat ko'rsatish markazi joriy etildi, bitiruv malakaviy ishlari va magistrlik dissertatsiyalari hamda ilmiy rahbarlarni tanlash elektron tizimi yaratildi, to'lov-shartnomasini oson shakilda elektron ravishda yuklab olish to'lovlari bo'yicha qarzdorlikni onlayn nazorat qilib borish dasturiy mexanizmi ishga tushirildi.

Ta'lim jarayoniga bog'liq eng asosiy natija masofaviy ta'lim platformasi va elektron baholash dasturiy tizimi joriy etildi. Universitetlarda masofaviy ta'lim platformasi (<http://distant.tsul.uz>) dunyo bo'yicha e'tirof etilgan "Moodle" (obektga yo'naltirilgan dinamik ta'lim muhiti) yaratish tizimida bo'lsada, ushbu tizim ancha takomillashtirildi. Jumladan, turli ma'ruza mashg'ulotlarini o'tkazish uchun videochat (Big Blue Button) va "Zoom" dasturiy vositasi, oraliq va yakuniy nazorat ishlarini topshirish hamda ularni barcha qismlarini antiplagiat tizimidan o'tkazish mexanizmlari integratsiya qilindi, ta'lim platformasiga 21 mingdan ortiq elektron kontentlar va menyular (videoma'ruza, audio kutubxonalar, elektron abaiyotlar, kazu materiallar) joylashtirildi.

Shuningdek, baholash jarayoni ham to'liq shaffof va adolatli bo'lib, bunda nazorat ishlari elektron dasturiy tizim orqali topshirilishi va baholanishi yo'lga qo'yildi. Mazkur dasturiy tizimda ilmiy nazorat yozma ishlari talaba tomonidan elektron shaklda topshiriladi, ya'ni tizimga yuklanib undan so'ng avtomatik ravishda shifrlanadi va tegishli kafedraga tekshirish uchun elektron shaklda jo'natiladi. Kafedralarda mazkur ishlar professor-o'qituvchilar o'rtasida taqsimlanib tizimning o'zida tekshiriladi, baholanadi hamda qo'yilgan baho yuzasidan sharh yoziladi, ya'ni nima sababdan shunday baholangani hamda talaba qanday kamchiliklarga yo'l qo'ygani ko'rsatiladi. Tekshirilgan ishning bahosi va ishga yozilgan taqriz talabaning shaxsiy kabinetida ko'rinadi.

Shuni aytish kerakki, hozirgi vaqtda talabalar oldingilarga qaraganda nihoyatda farq qiladi. Endilikda ularning zamonaviy talablari va extiyojlari mavjud bo'lib,

zamonaviy oliy ta'lim xizmatini ularga munosib tarzda bo'lishlari lozim. Bugungi kunga kelib, rivojlanayotgan dunyoning asosiy talabiga ko'ra ta'lim tashkilotlari, ayniqsa oliy ta'lim tashkilotlari o'z faoliyatini rivojlantirishda quyidagi kabi yangi texnologiyalarga tayanishi lozim: moslashuvchan o'qitish, sun'iy intellekt, virtual yoki kibermakon, kengaytirilgan voqelik. Shu o'rinda, oliy ta'lim tashkilotlari bosiqma-bosqich "Universitet 4.0", ayrim hollarda "raqamli universitet" yoki "aqlli universitet" deya tavsiflanuvchi konsepsiyaga o'tishi zarur.

Shu bois, zamonaviy raqamli universitet talabalarga va o'qituvchilarga o'qitish jarayonini va zamonaviy kommunikatsiyalarni tashkillashtirish, byurokratiyadan xoli tizimli avtomatlashtirilgan raqamli qayd va tahlil qilish, individual ta'lim trayektoriyalarini, to'g'ri savodli tuzish, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan tegishli muammolarga tezkorlik bilan munosabat bildirishga yordam beradigan qulay imkoniyatlar va tezkor xizmatlar taqdim qilishi lozim. Oliy ta'lim muassasalarida raqamlashtirish jarayonlari holatini tubdan baholash hamda oliy ta'lim muassasalarining ko'rsatkich reytingini aniqlash uchun maxsus axborot tizimi ishlab chiqilib, nazorat test rejimida ishga tushirildi.

Amaldagi axborot tizimi oliy ta'lim muassasalarida AKT bilan qamrov darajasini, joriy etilgan axborot dasturiy tizimlari hamda elektron xizmatlarning holatini, AKT sohasidagi inson kapitaliga qaratilganligi, rasmiy veb-saytlarini yuritish darajasini, axborot xavfsizligining ta'minlanganlik holatini va boshqa shu kabi tashkiliy masalalarni tubdan nazorat qilish, baholash va reytingini yuritish uchun mo'ljallangan tizimli ishlanmalar.

Oliy ta'lim Vazirlikning tegishli buyrug'i bilan oliy ta'lim muassasalarining rahbar o'rinbosarlaridan biriga axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va raqamlashtirishga mas'ul o'rinbosarlar vakolati yuklatildi.

Mazkur vaqt oralig'i davomida 41 ta oliy ta'lim dargohlarining rahbarlarining axborot-kommunikatsiya texnologiyalarini joriy etish va raqamlashtirishga mas'ul o'rinbosarlarining raqamlashtirish bo'yicha olib borayotgan ishlari, kelgusidagi rejalari bo'yicha taqdimotlari bo'lib o'tdi.

E'tiboran, zamonaviy universitetning barcha bog'liq jarayonlari raqamli texnologiyalar asosida barpo qilinishi lozim. Bu abituriyentlar bilan ishlash, o'quv jarayoni va ta'lim sifatining tahlilidan boshlab bitiruvchilarning ishga joylashishi monitoringi va ishda ko'tarilish bilan tugaydigan katta hajmdagi ma'lumotlarni boshqarishga o'tishni talab qiladi.

Xulosa Texnologiyalarni ta'lim jarayonlarida samarali qo'llash. Talabalar uchun onlayn resurslar, ta'lim dasturlari, o'quv video va interaktiv materiallar bilan o'rganish imkoniyatlarini yaratish, talabalarga nazariy bilimlarni o'rganganlarini amaliyotda qo'llab-quvvatlash, savollar orqali o'rganish va muhokama olib borish uchun misollar va mashg'ulotlar tayyorlash eng yaxshi usullardan biridir.

Talabalarga kutubxonadan foydalanish, qo'shimcha adabiyotlar resurslaridan, elektron darsliklar va online kurslar orqali o'rganishlarini o'rnatish. Bu,

o'quvchilarning mustaqil o'rganishini va qo'shimcha ma'lumotlarga ega bo'lishini ta'minlaydi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Yuldoshev R.R. Digitalization of higher education: prospects and risks. Law and Practice: 2022.

2. Pardayeva G.A. Masofaviy o'qitish sharoitida faoliyat yuritadigan o'qituvchi faoliyatining rol-modeli. Axborot-kommunikasiya texnologiyalari va telekommunikasiyalarini zamonaviy muammolari va yechimlari respublika ilmiy-texnik anjuman. 2020 yil 17-18 aprel, Farg'ona. B. 653-656.

3. Pardayeva G.A., Qaxramonova S.J. Axborot texnologiyalarini rivojlantirishning ba'zi masalalarining afzalliklari va tavsiyalar. Ijtimoiy sohalarni raqamlashtirishda innovation texnologiyalarning o'rni va ahamiyati Respublika ilmiy-amaliy anjumani ma'ruzalar to'plami 2020 yil 29-30 aprel. Qarshi. B.197-198.